

Grzegorz Tobolczyk

Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Wywiad i Kontrwywiad w Świecie” (Szczecin, 25–26 maja 2009 r.) Sprawozdanie

W dniach 25–26 maja 2009 r. Koło Naukowe Politologów „Pro Res Publica” z Instytutu Politologii i Europeistyki oraz Katedra Badań nad Konfliktami i Pokojem z Uniwersytetu Szczecińskiego zorganizowali ogólnopolską konferencję naukową „Wywiad i kontrwywiad w świecie”.

Problematyka oscylowała wokół krajowych oraz zagranicznych organizacji wywiadowczych i kontrwywiadowczych, zarówno w ujęciu historycznym, współczesnym, jak i futurystycznym. Poruszone zostały problemy działalności służb oraz konsekwencje będące pokłosiem przemian polityczno-ustrojowych po 1989 r. Zwracano uwagę na nowe tendencje zachodzących przemian w ich strukturach jako odpowiedź na globalne wyzwania i zagrożenia. Autorzy referatów zaprezentowali aspekty działalności wywiadowczej i kontrwywiadowczej jako narzędzi realizacji narodowych i partykularnych interesów państw, a także ponadnarodowej kooperacji. Dużo uwagi poświęcono współpracy służb wielu państw, konfrontując teorię z praktyką tego typu działań.

Organizatorzy do udziału w konferencji zaprosili przede wszystkim studentów oraz doktorantów kierunków studiów oscylujących wokół tematyki służb specjalnych. Specjalne zaproszenia zostały skierowane do naukowców, od wielu lat zajmujących się tą tematyką, oraz do praktyków pełniących kierownicze funkcje w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Konferencję zainaugurowało wystąpienie dziekan Wydziału Humanistycznego prof. dr hab. Barbary Kromolickiej, wicedyrektor Instytutu Politologii i Europeistyki oraz kierownika Katedry Badań nad Konfliktami i Pokojem prof. dra hab. Wiesława Wróblewskiego.

Pierwszy referat wprowadzający wygłosił prof. dr hab. Andrzej Pepłoński z Akademii Pomorskiej w Słupsku. W swoim referacie pt. *Polsko-japońska współpraca wywiadowcza*

1904–1944. *Uwagi i spostrzeżenia* omówił mało znane zagadnienia kooperacji polskich służb przed i w trakcie II wojny światowej. Z uwagi na ubogi dorobek naukowy odnoszący się do tych kwestii przemówienie zostało przyjęte z dużym zaciekawieniem, a nawet totalnym zaskoczeniem. Kolejnym mówcą był dr Andrzej Krzak z Akademii Podlaskiej w Siedlcach. W swoim wystąpieniu poruszył aspekty funkcjonowania wojskowych służb specjalnych w Polsce po reformie w 2006 r. Była to próba ukazania likwidacji Wojskowych Służb Specjalnych w kontekście funkcjonowania nowo powołanych: Służby Wywiadu Wojskowego i Służby Kontrwywiadu Wojskowego. Zostały zaprezentowane problemy, jakie z tego wynikły, oraz katastrofalne skutki dla wrażliwej sfery bezpieczeństwa państwa. W następnym wystąpieniu dr Paweł Dremlkowski, Dyrektor Generalny Centralnego Instytutu Analiz Polityczno-Prawnych, omówił kwestie wywiadu i kontrwywiadu w kontekście XXI w. To odpowiedź na pytanie: jak powinny wyglądać służby, aby prawidłowo odpowiadać na zmiany dokonujące się w świecie. Autor zwrócił uwagę na fakt, iż „etyczność” systemów demokratycznych zaczyna wyraźnie przegrywać z polityką osiągania celów za wszelką cenę. Przewidywał, iż w obliczu przyszłych zagrożeń rola służb wywiadowczych i kontrwywiadowczych wzrośnie. Dr Sebastian Michalak ze Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej (Oddział Zamiejscowy we Wrocławiu) w referacie *Potęga pióra i wyobraźni, czyli głos w sprawie genezy nowoczesnych brytyjskich służb specjalnych* ukazał wydarzenia bezpośrednio poprzedzające powstanie Biura Tajnej Służby. Autor wprowadził słuchaczy w atmosferę „gorączki szpiegowskiej” oraz informacyjnej kampanii rządu. Pierwszą część zakończyło wystąpienie pułkownika Arkadiusza Bródki, Dyrektora Delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Szczecinie. W referacie został położony nacisk na aspekt cywilnej kontroli nad służbami specjalnymi w Polsce. W praktyczny sposób zostały scharakteryzowane istniejące procedury oraz systemowe zabezpieczenia przed nadmiernym usamodzielnianiem się służb. Dyrektor odpowiedział także na kilka pytań, między innymi o kwestie ministra koordynatora oraz współpracy z zagranicznymi służbami.

Drugą część pierwszego dnia konferencji rozpoczęła Anna Nowicka-Osuch oraz Damian Mikołajczyk z Akademii Obrony Narodowej w Warszawie w referacie *Wywiad i kontrwywiad w Polsce w latach 1989–2003. Reforma służb specjalnych*. Autorzy poruszyli problematykę reorganizacji służb specjalnych w czasie transformacji systemowej, ukazując organizacyjno-prawne aspekty dokonanych reform. Mgr Piotr Krawczuk, politolog, absolwent Uniwersytetu Szczecińskiego omówił *Działalność Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego na rzecz ochrony informacji niejawnej w kontekście bezpieczeństwa osobowego*. Autor zdefiniował pojęcia związane z informacjami niejawnymi, które odniósł do problemu prawidłowego funkcjonowania sfery bezpieczeństwa państwa. Wojciech Jakóbiak i Bartosz Marcinkowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego poddali wnikliwej analizie *Metody i uprawnienia polskich i zagranicznych służb specjalnych w zwalczaniu współczesnego terroryzmu* od strony prowadzonych działań w odniesieniu do globalnego zagrożenia. Zaprezentowany temat wywołał na sali ożywioną dyskusję, podczas której próbowano precyzyjniej ustalić granicę oddziaływania służb specjalnych na jednostkę w imię bezpieczeństwa państwa. Pojawiły się oskarżenia o zacieranie się różnicy między katem a ofiarą.

Pierwszy dzień obrad zakończył mgr Konrad Barcewicz, politolog, absolwent Uniwersytetu Szczecińskiego, który rozważał kwestię *Współpracy służb policyjnych*

i bezpieczeństwa w ramach strefy Schengen oraz jej implikacje dla bezpieczeństwa państwa. Autor przybliżył inny aspekt wejścia Polski do strefy Schengen, związany z transgraniczną współpracą służb bezpieczeństwa danych państw członkowskich.

Drugi dzień konferencji zainaugurowała Renata Omilianowicz z Akademii Obrony Narodowej w Warszawie. Podjęła problem ukazujący *Wykorzystanie otwartych źródeł informacji w działalności wywiadowczej.* Autorka przybliżyła jeden z najważniejszych obszarów działalności tajnych służb w zakresie pozyskiwania informacji. Jako przykłady zaprezentowane zostały miejsca niedawnych kryzysów, które stały się prestrzeżeniem pozyskiwania informacji właśnie w taki sposób. Artur Grzeszczyk z Uniwersytetu Szczecińskiego w referacie *Zagadnienia z teorii wojny informacyjnej. Aspekt ofensywny* przedstawił zagadnienia związane ze zjawiskiem wojny informacyjnej. Zwrócił uwagę na funkcjonowanie zasobów informacyjnych w kontekście nowoczesnych metod pozyskiwania i wykorzystywania informacji.

Piotr Rapkowski i Kamil Zajęc z Uniwersytetu Jagiellońskiego wygłosili prelekcję pt. *Polska polityka, biznes i media po 1989 r. Świat wolny od układów, czy strefa tajnych wpływów i platforma oddziaływań służb specjalnych?* Przedstawili wpływ służb specjalnych na życie społeczno-polityczne. Podjęli także próbę oceny nieformalnych układów w kreowaniu rzeczywistości oraz poziom ingerencji ich struktur na kształt i charakter najważniejszych aspektów życia społecznego.

Mgr Jakub Zieliński, z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, ukazał temat: *Działalność tajnych służb a prywatyzacja legalnej przemocy.* Poruszył problem przekazywania prawnych kompetencji represyjnych z podmiotów państwowych do prywatnych instytucji. Autor dostrzega zagrożenie wykorzystania przez służby specjalne wolnorynkowej tożsamości, aby w ten sposób uniknąć ograniczeń ustawowych i wyjść poza organizacyjne ramy prawne.

Mgr Maciej Gurtowski z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, podjął problem ukazujący *Potencjał korupcyjny tajnych służb. Studium porównawcze z socjologii form.* Autor przeprowadził socjologiczną analizę negatywnych aspektów funkcjonowania tajnych służb. Wybrane czynności operacyjne scharakteryzował z perspektywy teorii form społecznych Georga Simmela.

Grzegorz Tobolczyk z Uniwersytetu Szczecińskiego swoje przemówienie poświęcił *Instytutowi do spraw Wywiadu i Zadań Specjalnych w Izraelu.* Podjął próbę ukazania jednej z najlepszych służb wywiadowczych w świecie. Zaprezentował historię tajnych służb Izraela oraz genezę i działalność Mossadu.

Kamil Borkowski z Uniwersytetu Szczecińskiego zaprezentował referat *Organizacja Gehlena. Początki służb specjalnych w RFN.* Historia byłego oficera wywiadu III Rzeszy, zaangażowanego przez Stany Zjednoczone w zorganizowanie służb demokratycznych Niemiec. To kolejny wątek odnoszący się do zmian w służbach specjalnych po historycznych czasach przełomu.

Mgr Joanna Niekrasz, absolwentka Uniwersytetu Szczecińskiego, analizowała *Udział służb specjalnych w schwytaniu lidera Partii Pracujących Kurdystanu, Abdullaha „Apo” Ocalana.* Twórca PKK, Ocalan, otworzył nowy rozdział w działalności kurdyjskiego ruchu narodowego, co zwróciło uwagę spec-służb Turcji. W referacie ukazano przykłady współpracy wywiadu Turcji ze służbami innych państw (Izraela i USA), które skutecznie pomogły w schwytaniu lidera Kurdów.

Mgr Marlena Drygiel, absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego, przedstawiła referat *Integracja Unii Europejskiej w dziedzinie wywiadu – implikacje dla transatlantyckiego systemu bezpieczeństwa*. Prowadząca wspólną politykę bezpieczeństwa Unia Europejska stała się przestrzenią współpracy służb odpowiedzialnych za gromadzenie i przetwarzanie informacji. To kolejny referat, który prezentował aspekty transgranicznej współpracy służb.

Mgr Margareta Jakubowska przedstawiła prelekcję *Służba bezpieczeństwa wobec wydarzeń grudniowych i styczniowych w Szczecinie*. Zaprezentowane przez autorkę wydarzenia z historii Szczecina i regionu z przełomu lat 1970 i 1971 ukazały wzmożone działania operacyjne organów bezpieczeństwa. Scharakteryzowane zostały sposoby oddziaływania służb na społeczeństwo oraz rezultaty tych działań.

Mgr Paweł Knap z Instytutu Pamięi Narodowej w Szczecinie przedstawił referat *Leon Sowiński – uczestnik akcji Synteza*. Autor przybliżył postać polskiego wywiadowcy, pozyskującego informacje dla Komendy Głównej Armii Krajowej. Opisał jego udział w konspiracyjnym rozpracowaniu niemieckiego projektu produkcji benzyny syntetycznej w Policach.

Ostatni referat na konferencji wygłosił mgr Andrzej Bierca z Muzeum w Stargardzie Szczecińskim. Podzielił się on swoimi spostrzeżeniami na temat: *Ostona kontrwywiadowcza garnizonów Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej*. Autor ukazał w swoim wystąpieniu działalność polskich i radzieckich oddziałów kontrwywiadowczych prowadzących „gry operacyjne” i pracę agenturalną.

W części podsumowującej dwudniowe obrady prof. dr hab. Wiesław Wróblewski oraz prof. dr hab. Andrzej Aksamitowski wskazali na wielowątkowe ujęcie podejmowanych tematów oraz komentowanie wydarzeń czasów bieżących z różnych punktów widzenia.

Dzięki staraniom organizatorów już podczas konferencji została zaprezentowana publikacja, w której zamieszczono wygłoszone referaty. Praca powstała pod redakcją naukową Wiesława Wróblewskiego i nosi tytuł *Wywiad i kontrwywiad w świecie*.